39399 ـ در سجدۀ سهو و بین این دو سجده چه بگوید؟

سوال

در سجدۀ سهو و نشستن بین این دو سجده باید چه بگوییم؟ آیا باید همان چیزهایی را بگوییم که در نماز فرض می‌گوییم؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

تا جایی که ما می‌دانیم ذکر مخصوصی برای سجدۀ سهو وارد نشده است، بنابراین حکم آن همان حکم سجدۀ نماز است و در آن همان چیزهایی گفته می‌شود که در سجدۀ نماز گفته می‌شود، مانند «سُبحانَ ربیَ الأعلی» و دعا، به دلیل سخن پیامبر ـ صلی الله علیه وسلم ـ که می‌فرماید: «نزدیک‌ترین حالتِ بنده به پروردگارش در حالی است که در سجده است، پس [در این حال] بسیار دعا کنید» به روایت مسلم (۴۸۲).

و بین این دو سجده همان چیزی گفته می‌شود که بین دو سجده در نماز گفته می‌شود، مانند «رب اغفر لی».

سؤال شمارۀ (13340) را ببینید.

نووی در «المجموع» (۴/۷۲) می‌گوید:

«سجود سهو دو سجده است که بین آنها یک نشستن هست و سنت است که به شکل افتراش باشد و پس از آن دو به شکل تَوَرُّک می‌نشیند تا آنکه سلام گوید و روش دو سجدۀ سهو در ظاهرش و در ذکر آن همانند سجده‌های نماز است، والله اعلم».

و در «الشرح الکبیر» (۴/۹۶) می‌گوید:

«و در سجدۀ سهو با قیاس بر آن [یعنی با قیاس بر سجدۀ نماز] همان چیزی را می‌گوید که در سجدۀ داخل نماز می‌گوید».

و در «أسنی المطالب» (۱/۱۹۵) می‌گوید:

«سجدۀ سهو دو سجده است... و روش آن همانند سجده‌های نماز است که بین آن دو به صورت اِفتِراش می‌نشیند و ذکر سجدۀ نماز را می‌گوید».

و در «مغنی المحتاج» (۱/۴۳۹) آمده است که:

«و روش آن در واجبات و مستحباتش همانند سجدهٔ نماز است، مانند گذاشتن پیشانی و آرامش... و ذکر سجدهٔ نماز را در آن می‌گوید... اذرعی می‌گوید: دربارهٔ ذکر بین این دو سجده چیزی نگفته‌اند و به نظر می‌آید که مانند ذکر بین دو سجدهٔ داخل نماز باشد».

و در «فتاوی اللجنة الدائمة» (۶/۴۴۳) آمده است:

«شخص در سجدهٔ سهو و سجدهٔ تلاوت همان چیزی را می‌گوید که در سجدهٔ نمازش می‌گوید، یعنی: «سُبحانَ ربّیَ الأعلی» و واجب است که یک بار آن را بگوید و کمترین میزان کمال، سه بار است و مستحب است که در سجده هر دعای شرعی مهمی را که الله برایش میسر ساخته بگوید».

برخی از علما نیز گفته‌اند که مستحب است در آن «سُبْحَانَ مَنْ لا يَنَامُ وَلا يَسْهُو» (منزه است آنکه نه می‌خوابد و نه دچار خطا می‌شود) را بگوید، اما حافظ ابن حجر در «التلخیص» (۲/۱۲) می‌گوید: «برایش هیچ اساسی نیافتم».

والله اعلم.